

Temeljni obrazovni i pedagoški zadatci školske knjižnice

Elvira Katić
Klasična gimnazija Ivana Pavla II. Zadar
24. listopada 2014.

Obrazovanje

Razmatramo kao:

- o povijesnu i društvenu kategoriju
- o proces obrazovnog djelovanja i instituciju

Tri su smjera obrazovanja:

- o razvoj sposobnosti pojedinca
- o čuvanje, prijenos i korištenje duhovnih, kulturnih, znanstvenih i empirijskih znanja i iskustva čovjeka
- o osposobljavanje za funkcije života

povezano s procesom učenja i konačnim primjenjivim znanjem
(**rezultat procesa stjecanja znanja**)

Obrazovne kompetencije

1. Znanje (korisno) u stvarnom svijetu?
2. Potrebne (korisne) vještine?

Korisne vještine – čitanje, pisanje, računanje i kompjutorska pismenost (prikupljanjem podataka i informacija)

Ali i – vještine poput **primjene** znanja, rješavanja problema, rukovođenja, surađivanja...

Poboljšanje PRIMJENE stečenog znanja

- podrazumijeva razmišljanje i primjenu razmišljanja u govoru, čitanju, pisanju i rješavanju problema

“**Education** is what survives when what has been learned has been forgotten.”

„Obrazovanje je ono što preživi kada naučeno bude zaboravljeno.”

„Obrazovanje je ono što preostane kad zaboravite sve što ste naučili u školi.”

B. F. Skinner
(1904. - 1990.)

Učiti za život

- o UNESCO je 70-ih god. 20. st. angažirao uglednu skupinu stručnjaka da se pozabave pitanjima nerazmjera između škole i života.

Izvješće je poznato kao „**Učiti za život**”

(„Naučiti postojati”, Edgar Faure i suradnici, UNESCO, 1972.)

- o Temelj promjena koje je izgradio E. Faure sa suradnicima dopunile su i brojne druge međunarodne udruge te izradile slične **preporuke i sugestije o tome što bi trebalo poduzeti** u svezi s obrazovanjem mladog naraštaja.

(npr. Council of Europe: Learning for Life, Sttrasbourg, 1984.)

Učenje, blago u nama

Jacques Delors: „Učenje, blago u nama“ (1996.) je utvrdio sljedeće:

- o Obrazovanje je vremenski sve duže.
- o Prosječna obrazovanost populacije sve je viša.
- o Konfiguracija znanja se mijenja, znanstvene se spoznaje proširuju.
- o Stručna znanja brzo zastarijevaju, struke i zanimanja brzo se mijenjaju.
- o **Škola se sporo prilagođava promjenama u okolini.**
- o **Upitne su vrste, opseg i dubina znanja koje škola nudi.**
- o **Neusklađen je odnos između općeg i stručnog znanja.**
- o **Velik broj čimbenika djeluje na odgoj i obrazovanje izvan škole.**

Danas

- o pojam obrazovanja podrazumijeva usvajanje mnoštva informacija

Sva pozornost usmjerena je na stjecanje knjiškog znanja i razvoj intelektualnih vještina.

- o vrlo malo pozornosti obraća se cjelovitom razvoju djeteta / učenika

Danas

Živimo u vremenu inovacija (tehnoških, komunikacijskih i dr.).
Permanentno obrazovanje je način življenja (*modus vivendi*).

znati se služiti ponuđenim sredstvima i pomagalicama
pronaći i **koristiti** željene informacije
težiti stalnom društvenom obrazovanju i samoobrazovanju

J. Lesourne (1993.) takvo društvo, koje teži permanentnom obrazovanju, naziva „društvom izobrazbe ili edukacije”.
(*Obrazovanje i društvo : izazovi 2000. godine*)

Danas

„Dijete je knjiga iz koje čitamo i u koju pišemo.” (Peter Rosseger)

Educare:

odgojiti,
othraniti,
negovati...

Educere:

iznijeti iz sebe,
izvući iz dubine,
razviti,
manifestirati...

(razmišljanje, stvaranje...
voditi naprijed, misliti
kritički... pripremati za
promjene koje dolaze...)

Cilj odgoja i obrazovanja

1. **Odgajati** i **obrazovati** učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece; osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i tolerancije te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva.
2. **Osigurati** sustavan način poučavanja učenika i poticati i unaprijeđivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima.
3. **Razvijati** u učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta.

Odgojno-obrazovni sustav i "životna potražnja"

S jedne strane: različiti zadatci koje novi naraštaji stavljaju u prvi plan (kompetencija, samostalnost, prilagodba, inovacijske sposobnosti...)

S druge strane: uvjeti društvene egzistencije

Novi odgojno-obrazovni sustav treba se **PRILAGODITI** "životnoj potražnji"

- omogućiti stjecanje uvjeta za realizaciju navedenih potreba
- svakom pojedincu pružiti pristup širokoj paleti znanja
- razvijati njegove sposobnosti nužne za samostalan život, zapošljavanje, cjeloživotno obrazovanje...

Školska knjižnica

- ODGOJ I OBRAZOVANJE U SUVREMENOM DRUŠTVU INSTITUCIONALNO I PROFESIONALNO UKLJUČUJE I ŠKOLSKU KNJIŽNICU
- Pitanje školske knjižnice jedno je od temeljnih pitanja interpretacije njenih osnovnih obilježja – knjižnične teorije i suodnosa knjižnično-informacijskog i odgojno-obrazovnog sustava
- Suvremena školska knjižnica sastoji se od komunikacijske, računalne, informacijske i ljudske mreže

Uloga školske knjižnice

o Reforma informacijske tehnologije

- školske knjižnice se šire
- knjižnični fondovi se prilagođavaju školskim predmetima i nastavnim temama
- individualno učenje dobija zamah stavljajući posudbenu funkciju u sporedni plan

o Kontinuirani proces edukacije

- drukčiji, specifičniji i elastičniji odnos prema izvorima znanja
- ciljana uporaba informacija i programom predviđena potraga za traženim materijalima

Uloga školske knjižnice

ODGOVORNOST za

kvalitetan izvor informacija i znanja

komunikacijski protok društva, tj.

protok informacija

pedagoški pristup korisniku*

*prihvatanje, uvažavanje, postupnost, dijalog, ohrabrivanje, tolerancija, individualna i grupna odgovornost.... građenje mostova između teorije i prakse; prošlosti, sadašnjosti i budućnosti...

Uloga školske knjižnice u programskim ciljevima škole

- o Pribavljati široki raspon edukacijskih tehnologija za mogućnosti pretraživanja*
- o Pribavljati materijale, kreirati originalne radove
- o Organizirati podatke i rješavati probleme
- o Pomagati i organizirati **interdisciplinarno učenje**
- o Nuditi programe za stručno usavršavanje nastavnika (novi oblici rada)
- o Pomagati učenicima pri učenju i izradi vlastitih radova (Shaw, 1999. / Kovačević, D., Lasić-Lazić, J.: Školska knjižnica – korak dalje)

* <http://cset.weebly.com/edukacijska-tehnologija.html>

Temeljna zadaća školske knjižnice

nastoji zadovoljiti:

o obrazovne,

o kulturne i

o informacijske potrebe

-učenika (promiče čitanje i druge kulturne aktivnosti)

-nastavnika (stručno usavršavanje)

Temeljna zadaća školske knjižnice

OD: Temeljna zadaća je osigurati učenicima i učiteljima djelotvornu uporabu ideja i informacija

(Information Power: Guidelines for School Library media Program, American Association for School Librarians, SAD, 1998.)

PREMA: Osposobiti sve učenike škole za kritičko mišljenje i vrednovanje informacija

1. Omogućiti svima da postanu aktivni korisnici informacija i dio šire knjižničarske i informacijske mreže
2. Nuditi raznolike izvore znanja i kvalitetne usluge svim korisnicima

Plan i program rada školskog knjižničara

Svaka ljudska djelatnost ostvaruje se planom i programom rada u određenim uvjetima prostora i vremena

Plan i programa rada je osobna karta školske knjižnice

Temeljni obrazovni zadatci školske knjižnice

Čemu se učenici obrazuju u školskoj knjižnici?

1. Obrazuju se za rad na izvorima znanja i informacija i za samostalan rad
2. Obrazuju se za komunikaciju informacijama, za preradu tih informacija
3. Educiraju se za komunikaciju s medijima znanja, za tehnike rada s tekstualnim izvorima znanja
4. Educiraju se da sami nađu informacije te da ih ulančavanjem oblikuju u jednu cjelinu

Obrazovna postignuća

Očekivana obrazovna postignuća – učenici se opskrbljuju vještinama za cjeloživotno učenje

Očekivana obrazovna postignuća kao ciljevi ishoda učenja – kompetencije

1. Prilagodljivost različitih stilovima učenja
2. Kvalitetnije usmjeravanje na temu istraživanja
3. Povećanje postignuća u učenju kroz iskustvene korake
4. Poticanje i razvijanje učeničke samostalnosti

Temeljni obrazovni zadatci školske knjižnice

- o Edukacija korisnika
- o Knjižnično-informacijsko obrazovanje
- o Učenje temeljeno na izvorima znanja

*Ispričaj li mi, ja to mogu zaboraviti, pokažeš li mi, ja ću se
sjećati – pusti me da sudjelujem, pa ću razumjeti!*

(Enver Đuliman i Lilijan Hjort: Gradimo mostove, a ne zidove, Helsinški komitet Bosne i Hercegovine Helsinški komitet Norveške, Sarajevo, 2007.)

Edukacija korisnika

Cilj: POVEZATI PREDZNAJJE, OSOBNO ISKUSTVO I NOVA ZNANJA IZ RAZLIČITIH IZVORA INFORMACIJA

- o kako doći do informacije i kako je iskoristiti
- o dostupnost podataka o svojoj knjižničnoj građi
- o pristup svim relevantnim informacijama
- o njegovanje specifičnih odgojno-obrazovnih i komunikacijskih potreba

(timska nastava, istraživačke grupe, stvaralačke radionice, izložbena djelatnost i sl. samo su neki od modela)

Edukacija korisnika

- **Informacijska pismenost - važna sastavnica čovjekove pismenosti**
(uključuje razumijevanje i uporabu informacija iz klasičnih izvora znanja, ali i onih posredovanih suvremenom tehnologijom)
- **Poučavanje učenika samostalnom projektno-istraživačkom radu**
(potiče ih na stvaralačko i kritičko mišljenje pri pronalaženju, selektiranju, vrednovanju i primjeni informacija)
(Primjer: Terenska nastava)
Školska knjižnica – mjesto osmišljavanja, poticanja ...

Knjižnično-informacijsko obrazovanje

Program knjižničnog obrazovanja obuhvaća:

- snalaženje u (svim) knjižnicama
- služenje knjižničnom građom
- osnovno poznavanje klasifikacije
- uporabu knjižničnih kataloga, referentne zbirke, bibliografija...
- ...

Referentni izvori

Brockhaus

Larousse

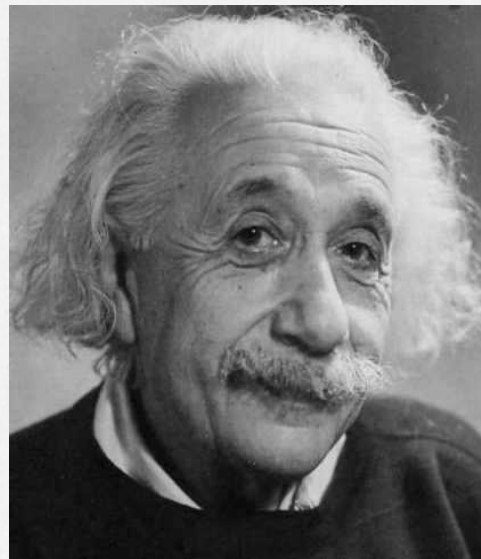

Učenje temeljeno na izvorima znanja

- o potpora obrazovnim ciljevima i zadacima zacrtanim nastavnim planom i programom škole;
- o promicanje trajnih čitateljskih navika;
- o poticanje učenika da nauče i koriste vještine kojima će vrednovati i koristiti informacije i doticaj s različitim idejama, iskustvima i stavovima te organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijest;
- o pristup izvorima znanja koji će učenike potaknuti na različite ideje u procesu iskustvenog učenja i omogućavanje stjecanja stvaralačkog iskustva i kritičkog promišljanja pri uporabi i kreiranju informacija.

Uživanje u čitanju i učenju

„Od životne je važnosti da se u mladom biću razvije neovisno kritičko mišljenje, no razvitak u tom smjeru ugrožen je preobiljem gradiva. Učenje mora biti postavljeno da to, što se učeniku nudi, on prima kao dar, a ne kao mučnu dužnost.“

(Albert Einstein, 1879.-1955.)

Učenje temeljeno na izvorima znanja

- o stječu se temeljna znanja za cjeloživotno učenje
- o ostvaruje se zadaća škole – odgoj i obrazovanje samostalnog učenika u procesu obrade i uporabe informacija

Didaktičko-metodičke odrednice

Suvremena metodika odgoja i obrazovanja afirmira:

- o samostalni istraživački rad učenika
- o načine posredovanja u upoznavanju izvora informacija i znanja
- o stvaranje pozitivnog ozračja za rad s informacijama na različitim medijima

Didaktičko-metodičke odrednice

- Knjižničar = organizator, koordinator i suradnik
- o potiče i razvija komunikacijske vještine, smislene metode i sredstva rada kao integrirani plan vođenja učenika prema razumijevanju novih informacija
 - o potiče sustav kritičkog mišljenja i razumijevanja (osnovica suvremene nastave - suradničkog učenja)
 - o uvodi nove tehnologije za rad s korisnicima, otvoreniji i fleksibilniji pristup novim idejama i izazovima u osmišljavanju odgojno-obrazovnog rada

Nužnost promjena

o uvjetuju sve brojnije, raznovrsnije i složenije uloge nastavnika u suvremenoj školi i društvu

o u stvarnoj školskoj praksi promjene su poticaj uočavanju kako **bit nastave** nije samo poučavanje propisanim nastavnim sadržajima, nego:

vještina pridobivanja učenika da razviju svoj intelektualni, emocionalni, socijalni i motorički potencijal

Suradničko ozračje

Aktivnosti školske knjižnice u pristupu prema drugim predmetima odnose se na:

- o realizaciju nastavnog sata sa zadanom temom
- o izradu referata ili zadaća na zadanu temu
- o sudjelovanje u zajedničkom planiranju tema
- o uvodne satove iz pojedinih područja
- o provođenje projekata
- o organizaciju predavanja i radionica za učenike, nastavnike i roditelje.

Suradničko ozračje

- o Kreativna suradnja,
- o Timski rad učitelja i stručnih suradnika
- o Korelacijski pristup planiranju i programiranju rada

kvalitetno i primjenjivo znanje

Svaki sadržaj može biti podloga za ostvarivanje ciljeva i zadaća čitalačkog, čitateljskog i informacijskog opismenjivanja

Školski knjižničar

- o Školski knjižničar je partner u odgojno-obrazovnom procesu i stručnjak za informacije
- o Školski knjižničari u suradnji sa stručnim suradnicima i nastavnicima pripremaju učenika za samostalni istraživački rad
(Primjer: Glasoviti govori)

Zaključak

- o Nije više dovoljna reprodukcija znanja
- o Nova kvaliteta znanja podrazumijeva razvijene aktivnosti prikupljanja informacija, selekciju, verifikaciju i aplikaciju informacija
- o Znanje stečeno u knjižnici je osnova budućeg razvoja učenika i njegovih intelektualnih navika

Literatura

- Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama, 2004.
- Lasić-Lazić, J.; Laszlo, M.; Boras, D. Informacijsko čitanje. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2008.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb : Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006.
- Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske (2005). Dostupno na URL:
- <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2420>. (28.06.2006)

Literatura

- o Saetre, Tove Pemmer. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
- o Strategija za izradbu i razvoj Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa , 2007.
- o Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Jasmina Lovrinčević (et al.). Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
- o PISA 2009: čitalačke kompetencije za život (2010). Zagreb: Nacionalni i centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja - PISA centar.

Hvala!